

Forslag til Slagelse Kommunes ø-politik

Forord

Agersø og Omø er små helårsbeboede øer med en afvekslende natur, småerhverv, havnemiljø og landsbyer kendetegnet af en autentisk stemning og særlig ro. Øerne er aktive civilsamfund med borgere, der er engagerede i at opretholde øerne som bæredygtige helårssamfund. Men samtidig er øerne udfordret af tendenser i samfundsudviklingen, som kræver, at kommunen viser dem en særlig opmærksomhed for at sikre deres fortsatte udvikling. Derfor har Miljø-, Plan- og Landdistriktsudvalget taget initiativ til at revidere kommunens ø-politik fra 2009.

Ø-politikken er blevet til som led i kommunens indsats for borgerdreven innovation i landdistrikterne. Opgaven blev forankret i kommunens ø-udvalg, som nedsatte en projektgruppe bestående af medlemmer af dette udvalg, øernes beboerforeninger samt en administrativ medarbejder, der igennem de sidste to år har arbejdet med politikken gennem en bred borgerinddragelse på øerne. Resultatet af dette arbejde præsenteres her i form af et forslag til en revideret ø-politik.

I forbindelse med forslaget til ø-politikken er der udarbejdet en hvidbog.

Vision

Med respekt for de to øers forskellighed skal Agersø og Omø være naturmæssigt og socialt bæredygtige helårsbeboede lokalsamfund.

Visionen understøttes af følgende målsætninger:

- at langtidssikre en stabil og hyppig færgedrift til øerne.
- at understøtte og sikre Agersø og Omø som aktive helårssamfund med fysisk og digital infrastruktur.
- at fremme mulighederne for øget bosætning og et varieret udbud af boligmuligheder på øerne, samt tilstræbe at nybyggeri bliver energirigtigt. Udvikling af alternative boformer som f.eks. bofællesskaber, tiny houses og husbåde er interessante, idet de små samfund på øerne på den måde kan tiltrække nye borgere til kommunen.
- at sikre et trygt liv for øboere i alle aldre og udvikle løsninger, der er tilpasset øerne uden at der af den grund gås på kompromis med kvaliteten.
- at fremme nytænkning indenfor økonomisk og miljømæssig bæredygtig erhvervsudvikling på øerne. Der arbejdes for at understøtte etablering og drift af håndværksvirksomheder, kreative og liberale erhverv, turisme samt landbrug og fiskeri. Der vil være fokus på samarbejde med relevante aktører, bl.a. Erhvervscenteret og LAG Småøerne og fokus på nye produktions- og ejerskabsstrukturer. Ø-turisme skal udvikles i balance mellem øernes ressourcer og markedsefterspørgsel med fokus på det unikke.
- at genoprette og sikre øernes naturmæssige livsgrundlag for mennesker og dyr.
- at sikre rammer for varierede tilbud indenfor kultur, idræt og aftenskole.
- at sikre øboerne indflydelse bl.a. via det kommunale ø-udvalg og sikre, at ø-udvalget bliver hørt i alle sager vedrørende øerne.

Agersø og Omø – to øer i Storebælt

De to øsamfund på Agersø og Omø er en del af Slagelse Kommune. Begge øer er aktive og levende lokalsamfund med havne, dagligvareforretninger, spisesteder, overnatningsmuligheder og lokale erhvervsdrivende.

På Omø er der skole for 0-6. klasse. Agersø skole er nu naturcenter, og børn fra Agersø går i skole på Sjælland. På Agersø er der en stor gruppe erhvervsaktive, der dagligt pendler med færge til fastlandet for at komme på arbejde. For begge øer gælder det, at en hyppig stabil færgedrift, teledækning og fibernet er en forudsætning for at drive erhverv og arbejde fra øerne, være i kontakt med offentlige myndigheder og have adgang til kommunikation og information på lige fod med andre borgere i kommunen.

Et aktivt fokus på støtte til erhvervsudvikling på øerne vil ikke alene medvirke til at sikre arbejdspladser og fremme bosætning, men vil også fastholde funktionsduelige og mangfoldige lokalsamfund præget af nytænkning indenfor ejer- og produktionsformer. Turisme er en vigtig drivkraft, som er med til at holde gang i øernes lokalsamfund gennem øget omsætning på færger, i dagligvarebutikker, spisesteder og småbutikker. Øerne er meget sårbare i forhold til rent drikkevand. Fremtidig udvikling skal derfor indtænke pesticidfri produktion og beskyttelse af grundvandet via begrænsning af kvælstofudvaskning.

Agersø og Omø er unikke kulturperler med afvekslende natur, rigt fugleliv og gamle fiskerihavne og landsbyer. På begge øer er der et rigt kulturliv og et aktivt civilsamfund med engagerede borgere, der bidrager til øernes udvikling

Agersø	Omø
<p>Der er 189¹ indbyggere på Agersø, der har et areal på 6,84 km². Bebyggelsen samler sig i Agersø by, som ligger midt på øen ud til Agersø Sund og den sjællandske kyst. Der er helårsbeboelse, fleksboliger og to sommerhusområder med i alt 90 sommerhuse.</p> <p>Agersø har en købmandsbutik, børstenbinder, flere spisesteder, og overnatningsmuligheder på kro, campingplads, naturcenter, B&B og sheltere. Der er en veludstyret og hyggelig lystbådehavn.</p> <p>Der er mindre landbrug, gartneri og et begrænset fiskeri og 30-40 pendlere, der arbejder på fastlandet.</p> <p>Agersø har et frivilligt brandberedskab og frivillige akuthjælpere, der tilkaldes i tilfælde af 112-alarm.</p> <p>Agersø er Natura 2000 område.</p>	<p>Der er 163¹ indbyggere på Omø, der har et areal på 4,5 km². Der er to byer – den gamle bondeby midt på øen og fiskerbyen Kirkehavn. Det er muligt at opnå tilladelse til at bruge helårsboliger til fleksboliger i begge byer. På sydenden af øen ligger 144 sommerhuse/grunde, og der er udlagt områder til endnu 42 sommerhusgrunde – disse er endnu ikke udstykket. Der ud over findes et sommerhusområde vest for Omø By med 14 sommerhuse/grunde.</p> <p>Omø har købmandsbutik, gårdbutik og flere spise- og overnatningssteder. Der er desuden en campingplads og en nyrenoveret lystbådehavn.</p> <p>Der er flere deltidslandbrug, et begrænset fiskeri og ca. 10 pendlere.</p> <p>Omø har et frivilligt brandberedskab og frivillige akuthjælpere, der tilkaldes i tilfælde af 112-alarm.</p>

¹ Danmarks Statistik, januar 2019.

Sejltiden fra Stignæs er 15 minutter. Færgen overnatter på Agersø, og første færge afgår kl. 05.30 fra Agersø og sidste færge fra Stignæs til Agersø er kl. 23.10. Der er på sommerhverdage 16 daglige afgange til Agersø og 15 om vinteren.	Omø er Natura 2000 område. Færgen, der overnatter på Omø, sejler fra Omø til Stignæs. Sejltiden er 50 minutter, og første færge afgår kl. 5 fra Omø, og sidste færge er fra Stignæs kl. 21. I vinterhalvåret er der flere bestillingsture, som dog sejles uden ekstragebyr. Der er 8 daglige afgange fra Omø.
--	--

Prioriterede indsatsområder

Ø-politikken afspejler de særlige forhold og udfordringer, som er gældende for øerne i udmøntningen af kommunens øvrige politikker og strategier indenfor eksempelvis sundheds- og ældreområdet, natur, klima og forsyning, samt offentlig service generelt.

De udvalgte indsatsområder har fokus på særlige tiltag, der sikrer, at livsbetingelserne på øerne svarer til de livsbetingelser, som øvrige borgere i kommunen nyder godt af. Indsatsområderne skal ses i sammenhæng – kun derved sikres den størst mulige synergi.

Færgedrift

De to færges er øernes landevej - ikke blot for øboerne, men også for tilrejsende, der tæller både offentlig og privat service og de mange tusinde turister og fritidshusejere, som hvert år besøger Agersø og Omø. En stabil og hyppig færgedrift, hvor hver ø har sin færge, er afgørende for at bevare helårslivet på øerne og er forudsætning for, at der fortsat kan ske bosætning og udvikling på Agersø og Omø.

Det er Slagelse Kommunes **målsætning** at langtidssikre en stabil og hyppig færgedrift til øerne. Dette skal ske indenfor følgende **indsatsområder**:

- fastholdelse af den nuværende fartplan, suppleret med indsættelse af en 23-tur på Omø-ruten
- bibeholdelse af natberedskab og færgernes overnatning på øerne
- anskaffelse af en afløserfærge i stedet for passagerbåden Kattegat, i samarbejde med andre kommuner
- arbejde for reduktion af færgernes CO₂-udledning og partikelforurening
- sikring af gode arbejdsforhold for færgpersonalet, så de foretrækker øerne som bosted.
- lægge pres på Folketinget for at gennemføre det fulde landevejsprincip så hurtigt som muligt
- udvikling af Stignæs-området med færg kontor og velkomstcenter

Infrastruktur

Både digital og fysisk infrastruktur er af vital betydning for øerne. Der er fibernet på begge øer. Omø har generelt ringe mobildækning, og på Agersø er der problemer i sommerhusområderne.

Buslinje 460 kører mellem Stignæs og Skælskør og har forbindelse til jernbanestationerne i Slagelse og Korsør flere gange dagligt, hvilket sikrer transport for skolesøgende unge, samt øboer, turister og sommerhusgæster.

Vejnettet på begge øer er spinkelt og kun i begrænset omfang egnet til tung lastbil- og bustrafik, hvorfor vedligeholdelse er nødvendig.

Det er Slagelse Kommunes **målsætning** at understøtte og sikre Agersø og Omø som aktive helårssamfund med fysisk og digital infrastruktur. Det skal ske gennem følgende **indsatsområder**:

- sikring af fuld mobildækning på begge øer
- sikring af kollektiv transport fra øerne til Skælskør og togstationerne i Korsør og Slagelse – herunder busforbindelse til og fra Stignæs, der korresponderer med færgeafgangene
- vedligeholdelse af veje og stier på øerne efter behov og i respekt for øernes kulturmiljø og generelle særkende

Boliger og bosætning

Det er vigtigt fremover at sikre en aldersmæssig normalfordeling. Boliger på øerne er både helårsboliger og sommerhuse, og der er mulighed for såvel fast som mere fleksibel bosætning gennem fleksboligordningen eller mulighed for udlejning af sommerhuse til helårsbeboelse. Historisk set har boligerne været knyttet til de traditionelle erhverv (særlig landbruget), og bebyggelsen består fortsat af små gårde, husmandsteder og landhuse. Der er i mindre omfang sket en udbygning med parcelhuse, rækkehuse m.v. Bykernen på begge øer er reguleret af bevarende lokalplaner, som blandt andet har til formål at sikre det historiske bymiljø. På begge øer er der andelsboliger. På Agersø er der 8 almennyttige lejeboliger, og på Omø er der 4 ældrevenlige boliger.

Der er en stigende efterspørgsel på lejeboliger på begge øer. Slagelse Kommune er opmærksom på, at bosætning og dermed udvikling af øerne udfordres af manglende lejeboliger på begge øer.

Derfor er det Slagelse Kommunes **målsætning** at fremme mulighederne for øget bosætning og et varieret udbud af boligmuligheder på øerne, samt tilstræbe at nybyggeri bliver energirigtigt. Udvikling af alternative boformer som f.eks. bofællesskaber, tiny houses og husbåde er interessante, idet de små samfund på øerne på den måde kan tiltrække nye borgere til kommunen. Det skal ske gennem følgende **indsatsområder**:

- skabe rammer for etablering af leje- og ejerboliger (blandet bebyggelse) på begge øer for at skabe et varieret boligudbud
- etablering af prøveboliger for potentielle tilflyttere
- sikring af det nødvendige plangrundlag og tilladelser til eksperimenterende og CO2-neutral bebyggelse i form af eksempelvis tiny houses, bofællesskaber og husbåde
- udpegning af arealer i kommuneplanen til etablering af bofællesskaber
- det skal undersøges, om der er mulighed for udpegning af arealer i kommuneplanen for Agersø til eventuel etablering af et sommerhusområde
- fokus på jobskabelse, herunder ægtefællejob
- markedsføring af øerne via særlige ø-kampagner med henblik på bosætning

Offentlig Service

Det skal være muligt at leve det hele liv året rundt på Agersø og Omø. Adgang til offentlig service på lige fod med resten af kommunen er afgørende for bevarelse af aldersdifferentierede helårssamfund.

På Omø gælder det bevarelse af dagpleje og 0.-6. klasse skole, der gør det muligt for børnefamilier at bo på øen. På Agersø tager skolesøgende børn til den nærliggende skole i Skælskør, og derfor er en stabil infrastruktur (bus/færgen) afgørende.

I forhold til 10. klasses tilbud og ungdomsuddannelser er det nødvendigt at sikre adgang til uddannelse for de unge på lige fod med kommunens øvrige borgere.

Ligesom det gælder for resten af kommunen, er det for øboerne vigtigt at kunne blive boende i eget hjem på øen længst muligt, også selv om man har særlige behov for omsorg og pleje. Derfor er det nødvendigt med en sundhedsgruppe, der kan yde ældre-, hjemmesyge- og døgnpleje. I den udstrækning medarbejderne i sundhedsgruppen er bosiddende på øerne, bidrager det ligeledes til fastholdelse af arbejdspladser på øerne.

Det er Slagelse Kommunes **målsætning** at sikre et trygt liv for øboer i alle aldre og udvikle løsninger, der er tilpasset øerne uden at der af den grund går på kompromis med kvaliteten. Det skal ske gennem følgende **indsatsområder**:

- sikring af pasningsmuligheder for børn på øerne, herunder bevarelse af eksisterende dagpleje på Omø og tilbud om dagpleje på Agersø, når der er behov
- sikring af skolemuligheder for ø-børn, herunder bevarelse af eksisterende skole på Omø
- sikring af ø-unges muligheder for skolegang i 10. klasse gennem støtte til ophold på efterskole, samt ydelse af tilskud til ekstraomkostninger ved nødvendigheden af at flytte hjemmefra før det fyldte 18. år for at påbegynde en ungdomsuddannelse
- sikring af muligheden for at blive gammel og dø hjemme trods tab af færdigheder
- på Omø bibeholdes bosiddende sundhedspersonale (hjemmesygeplejerske, sosu-assistent og –hjælper), sygeplejerskekompetencer styrkes og opgraderes via akutsygeplejerskeuddannelse
- bibeholdelse af faciliteterne for sundhedsgruppen i Omø Aktivitetshus, samt etablering af faciliteter til en sundhedsgruppe på Agersø
- sikring af døgnpleje på Agersø f.eks. ved ansættelse af bosiddende sosu-assistent eller -hjælper samt sygeplejerske
- sikre at borgerne med særlige behov kan tilbydes den nødvendige professionelle bistand på øerne.
- udnyttelse af øernes særlige potentiale som frontløbere i forhold til velfærdsteknologi og velfærdsteknologiske løsninger til genoptræning og sygdomsopfølgning, herunder telemedicin, anvendelse af droner m.m.

Erhvervs- og turismeudvikling

Erhvervsstrukturen på øerne har traditionelt været præget af mindre landbrug og fiskeri. I dag pendler størsteparten af de erhvervsaktive øboere til fastlandet, men øerne giver med velfungerende internet mulighed for liberale erhverv, hjemmearbejdspladser og håndværksvirksomhed. Der findes dagligvarebutik, kro, kiosk og caféer på begge øer. Begge øer har færge- og lystbådehavne og egen havnefoged, ligesom en del af færgepersonalet er bosat på øerne. Øerne bliver hvert år besøgt af et stort antal turister, hvoraf en stor del er éndagsturister. Sommerhusene på begge øer anvendes flittigt, ligesom campingpladserne og andre overnatningsmuligheder har mange besøgende.

En grundlæggende forudsætning for dynamisk erhvervsudvikling er en velfungerende infrastruktur i form af stabil og hyppig færgedrift hele året, offentlig transport til og fra Stignæs Havn, der passer med færgerens fartplan hele året, stabil teledækning og internetadgang.

Det er Slagelse Kommunes **målsætning** at fremme nytænkning indenfor økonomisk og miljømæssig bæredygtig erhvervsudvikling på øerne. Der arbejdes for at understøtte etablering og drift af håndværksvirksomheder, kreative og liberale erhverv, turisme samt landbrug og fiskeri. Der vil være fokus på samarbejde med relevante aktører, bl.a. Erhvervscentret og LAG Småøerne og fokus på nye produktions- og ejerskabsstrukturer. Ø-turisme skal udvikles i balance mellem øernes ressourcer og markedsefterspørgsel med fokus på det unikke. Det skal ske indenfor følgende specifikke **indsatsområder**:

- synliggørelse af Agersø og Omø i kommunens aktiviteter især indenfor erhverv, turisme, bosætning og lokale fødevarerprodukter
- aktiv understøttelse af iværksættere og etablering af erhverv på øerne
- undersøgelse af mulighederne for multifunktionel jordfordeling² med henblik på at sikre natur og grundvand via pesticidfri produktion, samt at sikre øernes unikke natur – også som primær attraktion for turister
- udvikling af alternative anvendelsesmuligheder af havnemiljøerne på øerne

Desuden vil en række indsatsområder, som primært er rettet mod infrastruktur, understøtte erhvervs- og turismeudviklingen på Agersø og Omø. Det gælder indførelse af landevejsprincippet og sikring af stabil og hyppig færgedrift, mobildækning og internetadgang, samt offentlig transport til og fra Stignæs. En modernisering af Stignæs Færgehavn og færgerne skal give besøgende lyst til at besøge øerne.

Natur og bæredygtighed

Naturen på Agersø og Omø og de omkringliggende farvande er skøn og unik og værdsættes af alle, der kender øerne. Dog er naturen også et livsgrundlag, som er truet. Grundvandet på øerne er særlig sårbart på grund af den sandede geologi, og adgang til drikkevandsressourcer er begrænset af øernes geografi. Øernes drikkevandsforsyning er derfor ekstra sårbare i forhold til forurening og ændringer i nedbørsmængden. Biodiversiteten og forekomsten af mange af de enkelte arter af planter, landdyr og havdyr er blevet væsentligt reduceret og kræver en aktiv indsats for genopretning. Havmiljøet er belastet af udledninger, og det er vigtigt, at nye erhvervstiltag ikke bidrager til en yderligere forværring. Der skal arbejdes for klimaforbedrende tiltag i form af initiativer, der kan sikre et mere CO₂ neutralt miljø.

Det er Slagelse Kommunes **målsætning** at genoprette og sikre øernes naturmæssige livsgrundlag for mennesker og dyr. Det skal ske gennem følgende **indsatsområder**:

² Beskrevet i politisk aftale mellem Regeringen og aftalepartier: <https://www.regeringen.dk/nyheder/model-for-multifunktionel-jordfordeling/>

- sikring af grundvand på Agersø og Omø f.eks. gennem omlægning til pesticidfrit og kvælstofsneutral landbrugsdrift i samarbejde med lodsejerne
- sikring af vådområderne
- øgning af biodiversiteten gennem naturgenopretning og sikring af plante- og dyrelivets vokse- og levesteder, beskyttelse af alle naturområder med deres særlige biotoper, samt undersøgelse af mulighederne for skovrejsning
- bidrage til genopretning af havmiljøet omkring øerne og Stignæs ved at hindre udledning af skadelige stoffer
- gennemførelse af oplysningskampagner i samarbejde med øboerne for bl.a. at mindske forurening med kemiske stoffer
- sikring af kysterne i samarbejde med lodsejere og øboerne
- mere og bedre oplysning om øernes naturværdier

Kultur og fritid

Både Agersø og Omø har et stærkt og aktivt civilsamfund, som tager ansvar og initiativer. Der er et aktivt forenings- og kulturliv, der for begge øer bl.a. omfatter beboerforeninger, idrætsforeninger, kapsejlad, juletræsfest, fællesspisninger og specielle traditioner omkring Hellig 3 Konger. Agersø og Omø har hvert sit menighedsråd med en fælles præst, der bor på Agersø. Beboerforeningerne udgiver lokalblade og turistbrochure.

På Omø findes Historiens Hus, og der er aftenskoleundervisning, kulturdage i juli hvert år, musikarrangementer under Menighedsrådet og i Loen, skolekomedie, og specielle traditioner omkring Fastelavn og Hesteskokast. Omø Forsamlingshus danner rammen om mange af øens fællesaktiviteter.

På Agersø afholdes der årligt dilettantforestilling, havnefest, DGI ø-lejr, badminton- og håndboldstævner, og der er en megen aktivitet omkring lystbådehavnen, ligesom der er en aktiv museums- og mølleforening, Historiestalden, en husmoderforening, en sauna, samt et naturcenter med aktiviteter og faciliteter. Agersøhallen er centrum for idræt, kultur og fitness på Agersø.

Det er Slagelse Kommunes **målsætning** at sikre rammer for varierede tilbud indenfor kultur, idræt og aftenskole. Det skal ske gennem følgende **indsatsområder**:

- sikring af varierede motions- og bevægelsestilbud for alle, uanset alder, niveau og forudsætning, i samarbejde med øboerne og deres foreninger
- understøttelse, vedligehold og udvikling af uden- og indendørs motions- og bevægelsesfaciliteter til brug for børn, unge, ældre og særlige målgrupper
- bevarelse og videreudvikling af øernes kulturelle institutioner (Historiestalden og Møllen på Agersø og Historiens hus på Omø) og støtte til historiefortællingen omkring huse og landskaber på øerne
- fastholdelse og udvikling af øernes kulturtilbud som eksempelvis kulturdage, foredrag og andre kulturelle aktiviteter samt fællesskabsdannende aktiviteter
- etablering af rammer for børne- og ungdomssamvær, bl.a. via ungdomsklubber og sportspladser

Demokrati

På Agersø og Omø er der samarbejde og medindflydelse på flere niveauer. Internt gennem en række foreninger, som i mange tilfælde samarbejder med Slagelse Kommune og undertiden med nationale institutioner. I den sammenhæng skal særlig beboerforeningerne fremhæves, da disse også er repræsenteret i Sammenslutningen af Danske Småøer og dermed er med til at skabe en overordnet ø-politik for alle småøer i Danmark. Kommunen har et ø-udvalg med to demokratisk valgte repræsentanter for hver ø. Ø-repræsentanterne vælges i forbindelse med kommunalvalg for en 4-årig periode.

Det er Slagelse Kommunes **målsætning** at sikre øboerne indflydelse bl.a. via det kommunale ø-udvalg og sikre, at ø-udvalget bliver hørt i alle sager vedrørende øerne. Det skal ske gennem følgende **indsatsområder**:

- videreudvikling af samarbejdet med ø-udvalget og beboerforeningerne
- synliggørelse af ø-udvalget overfor embedsmænd og politikere i kommunen
- udarbejdelse af handleplaner for ø-politikken og sikring af budgetdækning til gennemførelse
- afholdelse af det tilstrækkelige antal møder og afsættelse af den fornødne tid fra embedsmænd og politikere, herunder mindst ét besøg fra Økonomiudvalg og fagudvalg i hver valgperiode på både Agersø og Omø